

Bizonyosak vagyunk benne, hogy a mű hamarosan a Sz.-vel foglalkozó nevelők Vade mecum-ává lesz.

Visy József.

Demény Dezső, A teszt módszer személyiségvizsgálati szerepe. Közl. a Ferenc József Tud. Egyet. Lélektani Intézetéből. 46. sz. Kolozsvár. 1942. 186. old.

A gyakorlati lélektan bevált módszere — a teszt — a való élet igazolása ellenére is elméleti oldalról állandóan a bírálatok pergőtüzében áll. A bírálatoknak csak egyik része célozza — az eredmények elismerése mellett — a további tökéletesítést, a másik rész szigorú elméletből kiindulva az egészelvűség jegyében teljesen elveti ezt a módszert. A szerző érdeme, hogy tudományelméleti alapon a személyiségvizsgálatok szemszögéből nyugodt, tárgyilagos hangon tör pácát a teszt módszer mellett.

A lélektan nem elégedhet meg az egyes személyiségtényezők vizsgálatával, igazi ismeretterülete ezek szerveződése: a személyiség. Sem a köznapi emberismeret felületessége, sem az irodalom alanyisága, de a filozófia végső elveket keresése sem elégítheti ki a lélekbúvárt. A lélektan valóságos, hatékony, tárgyilagos emberismeretre törekszik. Célja eléréséhez legfőbb, de nem egyedüli módszere a teszt. Mivel azonban ez kötött módszer, önmagában torz képet adhat a személyiségről. Az eredmény valószínű csak akkor lehet, ha a vizsgálatokat kiegészítjük a többi módszerből vont következtetésekkel. Ezek közül különösen az alapszereket (megfigyelés, kísérlet), továbbá a származékmódszereket (kérdőív, kikérdezés, véleményező módszerek, munkapróba) és részben az ábrázoló módszereket (statisztika, geometria) találjuk hatékonyaknak. A személyiséget alkotó tényezők végnélküli sora csak valamennyi módszer együttes alkalmazásával közelíthető meg. Ezen az alapon a teszt a személyiségvizsgálat előkészítő módszere.

Az elért eredmények arról tanuskodnak, hogy a teszt ott vált be legjobban, ahol a teljesítmények legkönnyebben kezelhetők ((értelmes-ségsszint, alkalmasság bizonyos foglalkozásokra), tehát a személyiség felületi tényezőinél. A jellemvizsgálatoknál, sőt a vérmérsékletvizsgálatoknál is tapasztalható nagymértékű bizonytalanság oka részben az, hogy a tesztek hatékonyságát túlértékelik. A jellem tettekben nyilvánul meg, s kötött módszerrel nehezen vizsgálható. Itt sokkal szebb eredményekre tekinthetnek a kötetlen módszerek (kikérdezés, megfigyelés, stb.). Téves következtetésre vezethet az a — gyakorlatban számtalanszor alkalmazott — eljárás is, hogy mélyebb személyiségtényezőkre felületi vizsgálatokra alkalmas statisztikai módszerekkel igyekeznek világosságot deríteni.

Leszögezi, hogy az egész személyiséget vizsgáló kifogástalan teszt nincs. Az eddig alkalmazott legkiválóbbak is vagy művészi beleérzést kívánnak a kísérletezőtől (Rorschach, Wartegg stb.), tehát nélkülözik a teljes tárgyilagosságot, vagy csak egyes személyiségtényezők megismerésére szorítkoznak. A teszt igazi értéke a felületi személyiségtényezők vizsgálatánál mutatkozik meg, mélyebb rétegek vizsgálata úgy látszik még megoldásra váró kérdéseihez tartozik.

A mű különös értéke az, hogy egyes fogalmak tisztázásával, pontos meghatározásokkal gazdagítja a magyar lélektanulmányozást, és gondosan összeválogatott irodalommal teszi lehetővé a további búvárkodást. — Kár, hogy helyenkint nehézkes és túlhosszú mondatai a könnyed megértést hátráltatják és csökkenthetik a tárgyhoz méltó érdeklődés.

Gémesl József

János Alfréd, Az ismeretlen gyermek. (A helyes nevelés kézikönyve. Pántheon kiadás. Budapest. 1943. 173. old.)

János Alfréd könyve a szülők és nevelők öntudatra ébresztését tűzi ki céljául. Bátor hangú és őszinte írás, mely a jó értelemben felvilágosult nevelés elveit hirdeti. Nem pályázik a szakkönyvek doktrinér hírnevére, nem elvont dialektikus fejtegetéseket nyújt, hanem közvetlenül az életből merített megfigyelések és belátások alapján mutatja be a gyermeki egyéniséget és alakításának módjait.

Meggyőződése, hogy »a gyermek sem nem jó, sem nem rossz, amikor megszületik, csak éppen más valami, mint a felnőtt ember«. Ilyen megfontolás alapján kell tehát közelednünk felé. Hangsúlyozottan figyelmeztet a szerző, hogy a gyermekek kezelésében mindig tekintettel kell lennünk a gyermek önéretére. A gyermekben u. i. határozottan él az önérzetnek valamilyen foka. Ezt helyes neveléssel egyik legértékesebb jellemvonásává fejleszthetjük, míg, ha megértés hiányában csak szigort, állandó gátlást érez a gyermek, lassankint kifejlődik benne az elnyomottság, az alacsonyrendűség érzése.

Nyomatékosan figyelmeztet arra a fontos alapkövetelményre, hogy a nevelőnek jól kell ismernie a gyermekkor sajátos lelki vonásait.

Agyermek még önző, lobbanékony, hirtelen haragú, hiányzik belőle a kitartás és a felelősségérzet. Ezen az ismerési követelményen felül azonban igen fontos az is, hogy a felnőtt előítéletmentesen közeledjék a gyermekekhez. Tartsa állandóan szem előtt a gyermek szempontjait. Erre vonatkozólag a szerző három alapelvet állít fel, amelyekre művének szinte valamennyi gondolatát építi: »Ne felejtse a magad gyermekkorát.« »Sose hazudj a gyermeknek.« »Ne magadnak nevelj a gyermeket«, hanem majd az ő nemzedéke, családja számára.

Gyakorlati célzatának megfelelően ezután sorra veszi a szerző a fejlődő gyermek életében felmerülő egyes problémákat. A csöcsémőkor ösztönössége, a gyermekkori tudatosság első jelentkezési formái, a gyermekori hibák feltárása nagyon meggondolkoztató minden felelősséget érző nevelő számára. A könyv változatos és sokrétű tartalmából csak néhány fejezetet emeltünk ki: Mindennapi gondok a gyermekszobában. Család és iskola. A gyermek hétköznapija. Jó tanuló — rossz tanuló. Nevelés és idomítás. Kötelesség, munka, jog. A gyermek és a pénz. A gyermek és Isten. A bűnös gyermek. Mindeme fejtegetéseit párhuzamos gondolatmenetben adja: Miben áll a szóbanforgó sajátság vagy hiba? Mi a helyes alakítási módja? Többször kitér a vallás kérdésére is, de a hit és erkölcsi belátás által nyújtott hatékony támogatást az egyes hibák orrolásánál nem említi.